

K článku: Ad: Ostatné kapitálové fondy (účet 413)

Autor: Ing. Richard Farkaš, PhD. Zdroj: Dane a účtovníctvo v praxi, vydanie 3/2013, ročník 2013, ISSN 1335-7034

K reakcii JUDr. Mag. Jána Čarnogurského, Ad: Ostatné kapitálové fondy (účet 413)

Diskusia o ostatných kapitálových fondoch sa vedie od r. 1993, odkedy boli prijaté postupy účtovania pre podnikateľov. Názory na túto tému sú rôzne, a často protichodné. Vôbec sa iným názorom nebránim. Akosi mimovoľne však očakávam, že diskusia bude vedená v racionálnom duchu, podložená vecnými argumentmi, bez zbytočných emócií, bez nároku na absolútnu pravdu, a bez podtónu nejakých vyhrážok trestnoprávnymi dôsledkami.

V mojom príspevku v čísle 1/2013 som vysvetlil, že vklad do ostatných kapitálových fondov nie je vklad v zmysle Obchodného zákonníka, teda nie je vkladom do základného imania. Vysvetlil som, prečo zastávam názor, že Obchodný zákonník nezakazuje dobrovoľné príspevky spoločníkov na posilnenie vlastného imania, napr. vo forme ostatných kapitálových fondov. A vysvetlil som, prečo zastávam názor, že ich použitie je možné, vrátane výplaty spoločníkom.

Obchodný zákonník vychádza okrem iného aj z Druhej smernice Rady EÚ č. 77/91/EHS z 13. decembra 1976, ktorá sa venuje udržiavaniu (zachovaniu) kapitálu akciových spoločností, a ktorá takéto dobrovoľné posilnenie kapitálu spoločnosti nezakazuje. Naopak, v preambule nepriamo podporuje všetky opatrenia, ktoré vedú k posilneniu kapitálu spoločnosti.

Nezakazuje ostatné kapitálové fondy. Snažil som sa pozrieť za hranice, ako je táto problematika riešená v iných členských štátoch. Pre krátkosť času na reakciu som si pozrel len nemecké a rakúske predpisy. Tieto tvorbu ostatných kapitálových fondov upravujú (nazývajú ich ináč, pozri ďalej).

Nemecký Obchodný zákonník (Handelsgesetzbuch, HGB)

Podľa § 272 ods. 2 HGB sa ako kapitálové fondy (nem. Kapitalrücklagen) vykazujú:

1. ážio pri emisii akcií / podielov,
2. ážio pri emisii vymeniteľných dlhopisov,
3. suma, ktorú spoločníci priplatia (priplatok, *nem. Zuzahlung*) za to, že získajú nejakú výhodu (*nem. Vorzug*) pre svoje akcie / podiely (napr. že zisk sa nebude rozdeľovať medzi spoločníkov podľa ich podielu na základnom imaní, ale ináč, výhodnejšie pre tých, ktorí si priplatili),
4. suma iných príplatkov (*nem. Zuzahlung*) spoločníkov (sem patria také príplatky, ktoré nesúvisia so žiadnou výhodou, teda nespádajú pod predchádzajúci bod; patria sem dobrovoľné príplatky za účelom posilnenia vlastného imania).

Bod 4 je ekvivalent našich slovenských ostatných kapitálových fondov.

Tvorba kapitálových fondov

Možnosť vytvárať kapitálové fondy podľa bodov 1 až 4 je daná priamo v HGB, ako je to uvedené vyššie. HGB ich tvorbu nenazýva „vklad“ (ako to nazývajú slovenské postupy účtovania pre podnikateľov), ale „príplatok“.

Použitie kapitálových fondov

Použitie kapitálových fondov uvedených v bode 1 až 3 je obmedzené, a to priamo v HGB (nebudem to tu teraz podrobnejšie rozoberať, pretože nesúvisí to priamo s našou témou a v tejto chvíli stačí, keď vieme, že ich použitie je obmedzené).

Použitie kapitálových fondov uvedených v bode 4 (slovenské ostatné kapitálové fondy) nie je v HGB nijako obmedzené. Nie je tam totiž uvedené vôbec. V komentároch k HGB (za všetky napr. Institut der Wirtschaftsprüfer, IDW: Wirtschaftsprüfer – Handbuch 2006) nachádzame tento názor: **pretože kapitálový fond podľa bodu 4 sa vytvára dobrovoľne, jeho použitie nie je nijako obmedzené** (*nem. Da die Kapitalrücklage nach Nr. 4 auf freiwilliger Basis gebildet wird, unterliegt ihre Auflösung keinen Beschränkungen*).

Nemecko je jedna z najkonzervatívnejších krajín, čo sa týka ochrany veriteľov (*nem. Gläubigerschutz*) spoločnosti. Napríklad zásada opatrnosti v účtovníctve je tam zakotvená veľmi silno, a to často (okrem iného pri tvorbe opravných položiek a rezerv) bez ohľadu na nejakú pravdepodobnosť úbytku zdrojov a pod. A napriek tomu HGB nijako neobmedzuje vyplatenie tohto kapitálového fondu. Tento kapitálový fond môže byť kedykoľvek vyplatený naspäť spoločníkom. Čiže z tohto pohľadu je postavený na rovnakú úroveň ako sú také položky vlastného imania, ktoré môžu byť kedykoľvek vyplatené spoločníkom, ako napr. nerozdelený zisk, fondy zo zisku (v časti, v ktorej nepodliehajú obmedzeniam ekvivalentným s ustanoveniami § 179 ods. 4 slovenského Obchodného zákonníka).

Okrem toho, Nemecko implementovalo Druhú smernicu. Ak by Druhá smernica takéto fondy nepripúšťala, predpokladám, že by sa v HGB vôbec neobjavili.

Rakúsky zákon o podnikoch (Unternehmensgesetzbuch, UGB)

Podľa § 229 ods. 2 rakúskeho zákona o podnikoch sa ako kapitálové fondy (*nem. Kapitalrücklagen*) vykazujú:

1. ážio pri emisií akcií / podielov,
2. ážio pri emisii vymeniteľných dlhopisov,
3. suma, ktorú spoločníci priplatia (príplatok, *nem. Zuzahlung*) za to, že získajú nejakú výhodu (*nem. Vorzug*) pre svoje akcie / podiely,
4. suma, ktorá je pri znížení základného imania viazaná,
5. suma ostatných príplatkov (*nem. Zuzahlungen*), ktoré súvisia s väzbami (prepojeniami) spoločnosti (*nem. der Betrag von sonstigen Zuzahlungen, die durch gesellschaftsrechtliche Verbindungen veranlasst sind*).

Kapitálové fondy uvedené v bodoch 1 až 3 sú podobné ako podľa nemeckého HGB. Kapitálový fond uvedený v bode 4 sa týka určitých prípadov pri znižovaní základného imania, čo nesúvisí priamo s našou témou, a preto sa mu nebudeme venovať (nemecký HGB ho pozná tiež, len nie je uvedený v tom spomínanom § 272 ods. 2, ale na inom mieste).

Kapitálové fondy uvedené v bode 5 zodpovedajú slovenským ostatným kapitálovým fondom. Tu je jedna zvláštnosť. Tieto príplatky môžu byť nielen od spoločníkov, ale aj od podnikov v skupine (nem. verbundene Unternehmen, t. j. od materských, dcérskych a sesterských spoločností). Viem, že rakúske podniky takéto fondy vytvárajú, mám osobnú skúsenosť, keď vklad do kapitálových fondov spoločnosti vložila nie bezprostredná materská spoločnosť, ale materská spoločnosť tejto materskej spoločnosti (pre spoločnosť prijímajúcu vklad to bola „babka“), a robia to aj z daňových dôvodov.

Tvorba kapitálových fondov

Možnosť vytvárať kapitálové fondy podľa bodov 1 až 5 je daná priamo v UGB, ako je to uvedené vyššie. UGB ich tvorbu nenazýva „vklad“ (ako to nazývajú slovenské postupy účtovania pre podnikateľov), ale „príplatok“.

Použitie kapitálových fondov

Použitie kapitálových fondov uvedených v bode 1 až 4 je obmedzené, a to priamo v UGB (nebudem to tu teraz podrobnejšie rozoberať, pretože to nesúvisí priamo s našou témou a v tejto chvíli stačí, keď vieme, že ich použitie je obmedzené).

Použitie kapitálových fondov uvedených v bode 5 (slovenské ostatné kapitálové fondy) nie je v UGB nijako obmedzené. Nie je tam totiž uvedené vôbec. Preto je potrebné pozrieť sa do rôznych komentárov. Ide o tzv. neviazané kapitálové fondy (nem. *nicht gebundene Kapitalrücklage*). V oficiálnom stanovisku Kammer der Wirtschaftstreuhandler (KWT) č. KFS/RL 11 sa v bode 4.2. píše, že ich vyplatenie je kedykoľvek možné, a to dokonca už v tom istom účtovnom období, v ktorom boli vytvorené. Vyplatenie je samozrejme možné len v prípade, ak nie je obmedzené stanovami alebo zmluvou o zlúčení alebo podobnou zmluvou.

V tomto stanovisku sú ešte iné zaujímavé veci, ktoré považujem za rozumné, napr. poradie použitia jednotlivých položiek vlastného imania na úhradu straty.

Aj Rakúsko je pomerne konzervatívna krajina, čo sa týka ochrany veriteľov spoločnosti. Podobne ako Nemecko. Nemyslím si, že by toto ustanovenie UGB znižovalo ochranu veriteľov, iným spôsobom, než je možnosť rozdeliť nerozdelený zisk alebo iné položky vlastného imania, ktorých rozdelenie nie je obmedzené.

Okrem toho, Rakúsko implementovalo Druhú smernicu. Ak by Druhá smernica takéto fondy nepripúšťala, predpokladám, že by sa v UGB vôbec neobjavili.

Druhá smernica a jej implementácia do § 179 Obchodného zákonníka

Druhá smernica Rady sa venuje udržaniu kapitálu (angl. capital, nem. Kapital) akciových spoločností (jej slovenské znenie hovorí o udržaní základného imania, čo nie je celkom správne, pretože základné imanie je užší pojem než pojem „capital“, resp. „Kapital“, ktorého účtovným vyjadrením je vlastné imanie). Jej ustanovenia o rozdeľovaní kapitálu akcionárom (angl. distribution, nem. Ausschüttung) boli implementované do § 179 ods. 3 a 4 slovenského Obchodného zákonníka. Pritom podľa môjho názoru nie celkom správne.

V § 179 ods. 3 písm. b) Obchodného zákonníka sa ustanovuje, že akcionárom sa môžu vyplatiť **fondy vytvorené zo zisku**, ktorých použitie nie je v zákone ustanovené. Pritom článok 15 ods. 1 písm. c) Druhej smernice sa neobmedzuje len na fondy vytvorené zo zisku, ale ustanovuje, že akcionárom sa môžu vyplatiť:

- rezervné fondy určené na rozdelenie (slovenská verzia smernice),
- reserves available for this purpose (anglická verzia smernice),
- Rücklagen verfügbar für Ausschüttung (nemecká verzia smernice).

Anglický pojem „reserves“ a nemecký pojem „Rücklagen“ je širší než je pojem „rezervné fondy“, a ešte širší než je pojem „fondy vytvorené zo zisku“. Fondy vytvorené zo zisku sú podmnožinou rezervných fondov a tie sú podmnožinou „reserves“, resp. „Rücklagen“. Napríklad vyššie pri nemeckom HGB a rakúskom UGB sme videli, že pojem „Rücklagen“ zahŕňa aj kapitálové fondy (a okrem iného aj ážio). Preto by bolo v slovenskej verzii smernice správnejšie uviesť pojem „fondy“, alebo presnejšie „iné vlastné zdroje“, „iné položky čistého obchodného imania“, alebo ešte jednoznačnejšie – „iné položky vlastného imania“. Okrem iného výstižnejší ekvivalent textu „available for this purpose“ by bol „sú k dispozícii na tento účel“, a to v tom zmysle, že ich rozdelenie nie je zakázané, nie je obmedzené, že je možné.

Podľa môjho názoru by bolo potrebné upraviť znenie § 179 ods. 3 písm. b) Obchodného zákonníka tak, aby zodpovedalo Druhej smernici, a pojem „fondy vytvorené zo zisku“ nahradiť pojmom „fondy“, „iné vlastné zdroje“, „iné položky čistého obchodného imania“, alebo ešte jednoznačnejšie – „iné položky vlastného imania“, ktorých rozdelenie akcionárom nie je obmedzené.

V Obchodnom zákonníku je ešte jedno ustanovenie, ktoré bolo prevzaté z Druhej smernice [článok 15 ods. 1 písm. a)], a ktoré je vecne prevzaté správne. Ide o ustanovenie § 179 ods. 4, podľa ktorého sa medzi akcionárov nemôže rozdeliť čistý zisk alebo **iné vlastné zdroje** spoločnosti, ak vlastné imanie zistené podľa schválenej účtovnej závierky je alebo by bolo v dôsledku rozdelenia zisku nižšie ako hodnota základného imania spolu s rezervným fondom (§ 217), prípadne ďalšími fondmi vytváranými spoločnosťou, ktoré sa podľa zákona alebo stanov nesmú použiť na plnenie akcionárom, znížená o hodnotu nesplateného základného imania, ak táto hodnota ešte nie je zahrnutá v aktívach uvedených v súvahe podľa osobitného zákona (zákona o účtovníctve).

Aj o toto ustanovenie sa opieram, keď v mojom príspevku argumentujem, že výplata ostatných kapitálových fondov naspäť spoločníkom je možná. Pretože ostatné kapitálové fondy patria medzi „iné vlastné zdroje“ spoločnosti.

Podľa toho, či autori uprednostňujú ustanovenia:

- odseku 3 (možnosť výplaty len čistého zisku, nerozdeleného zisku a – z Druhej smernice nesprávne prevzaté – len fondov zo zisku) alebo
- odseku 4 (možnosť výplaty aj iných vlastných zdrojov),

potom prichádzajú k záveru, že výplata ostatných kapitálových fondov nie je alebo je možná.

Ďalším argumentom v prospech možnosti výplaty ostatných kapitálových vkladov je skutočnosť, že sa nepovažujú za vklady podľa Obchodného zákonníka (lebo ten pri akciovej spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným pozná len vklady do základného imania), a preto sa na ne nevzťahuje zákaz vrátenia vkladov.

A nakoniec, vklady do ostatných kapitálových fondov sú dobrovoľné (v tom zmysle, že nie sú povinnými podľa Obchodného zákonníka), a preto podľa môjho názoru sa na ne nevzťahujú reštrikcie, ktoré sa vzťahujú na iné položky, ktoré Obchodný zákonník upravuje (základné imanie, ážio, zákonné rezervné fondy a pod.). Ako je uvedené vyššie, takéto ich chápanie je aj v Nemecku a Rakúsku. Dobrovoľne sa vytvoria, dobrovoľne sa vyplatia, ale samozrejme pri dodržaní podmienok § 179 ods. 4 Obchodného zákonníka, pretože to je pre ochranu veriteľov spoločnosti veľmi dôležité.

A ešte jedna poznámka. Ak by spoločnosť mala **povinnosť** vyplatiť akcionárom ostatné kapitálové fondy, potom by ich podľa môjho názoru mala v súvahe vykázat' už ako záväzok, nie ako súčasť vlastného imania, nie ako súčasť vlastných zdrojov.

Záverom len uvedme, že veľa záleží aj od účtovných predpisov. Podľa nich sa ostatné kapitálové fondy vykazujú ako súčasť vlastného imania (zvyšujú vlastné imanie ako samostatná položka), bez vplyvu na výsledok hospodárenia, čo považujem za správne. Ak by sa vykazovali v momente vkladu (príspevku, príplatku) ako výnos, zvyšovali by výsledok hospodárenia, a ako súčasť tohto výsledku hospodárenia (čistého zisku) by mohli byť kedykoľvek vyplatené naspäť spoločníkom, pretože čistý zisk sa vyplatiť môže (samozrejme, pri dodržaní podmienok § 179 ods. 3 a 4 Obchodného zákonníka). Vlastné imanie spoločnosti by pritom bolo posilnené rovnako ako teraz (len v inej položke: v položke čistý zisk namiesto položky ostatné kapitálové fondy), a ich výplata by vlastné imanie znížila rovnako ako teraz (v položke čistý zisk namiesto položky ostatné kapitálové fondy). Paradoxné na tom je, že napriek takémuto rovnakému vplyvu na vlastné imanie a na ochranu veriteľov by diskusia ohľadom prípustnosti tvorby a použitia ostatných kapitálových fondov vôbec ani nevznikla, a na rozdiel od terajšieho stavu by nevznikli námietky, že to nie je v súlade s takými a takými predpismi a že je potrebné zvážiť trestnoprávne dôsledky. Nehovorím, že by sa mali naozaj vykazovať ako výnos (naopak, môj názor je presne opačný), len to konštatujem.

Doplnenie účtovných predpisov

Kvôli jednoznačnosti by zrejme bolo vhodné nahradiť v slovenských účtovných predpisoch pojem peňažný alebo nepeňažný „vklad“ do ostatných kapitálových fondov“ pojmom peňažný alebo nepeňažný „príspevok“ alebo „príplatek“ do ostatných kapitálových fondov (podobne ako je to v Nemecku a Rakúsku), aby sa týmto odlišoval od pojmu „vklad“ použitý v Obchodnom zákonníku v súvislosti s vkladom do základného imania.

Stálo by za to zvážiť, či by nebolo vhodnejšie upraviť ich priamo v Obchodnom zákonníku.

Autor: Ing. Richard Farkaš, PhD.